

Stavrenski dom

Ste. 5

V Ljubljani, v petek, 8. januarja 1937

Leto 2.

Nemški in italijanski odgovor na francosko angleški poziv španske državljanske vojne

Nemško italijanski pogoji za nevtralnost

London, 8. jan. o. Težko pričakovani odgovor Nemčije in Italije na francosko-angleško predbožično spomenico in poziv, naj se izjavita za popolno nevmešavanje v Španijo, ki bi se raztezalo tudi na pošiljanje prostovoljcev, je bil objavljen nocoj. Italijanski in nemški diplomatski zastopniki so ga francoski in angleški vladi izročili večeraj popoldne. Odgovor Nemčije in Italije je popolnoma enak, kar se tiče glavnih točk in načel, po katerih je sestavljen. Obe vladi sta za popolno nevmešavanje, toda pod pogojem, da ga bodo izvajale vse prizadete vlade.

Nemški odgovor

1. Nemška vlada izraža nezadovoljstvo, da sta angleška in francoska vlada smatrali za potrebno, da vzlejo postopku, ki ga vrši londonski odbor za nevmešavanje, v drugo neposredno pozivata ostale vlade, katerih zastopniki so tudi v odboru za nevmešavanje.

Predmet tega poziva, to je vprašanje prepovedi udeležbe tujih prostovoljcev v španskih bojih, je prav zdaj pred londonskim odborom. Ni mogoče pojasniti, kako bi se ta posvetovanja s takimi posebnimi diplomatskimi akcijami posameznih vlad mogla pospešiti. Če kdo misli, da postopek odbora za nevmešavanje v španska vprašanja ni zadosten ali smotrno, bi zaradi natančnosti in enotnosti postopka v teh vprašanjih bilo bolje, da sploh preneha delovati londonski odbor.

Nemčija ni ničesar kriva

2. Nemška vlada misli, da se mora zavarovati pred tem, da bi nov korak angleške in francoske vlade zbudil vtis, kakor da bi bila Nemčija kriva da pomagajo tuji prostovoljci v španski državljanski vojni. Zato ponovno ugotavlja, da sta prav nemška in italijanska vlada že od vsega začetka vztrajali na tem, da se prepreči pošiljanje prostovoljcev v špansko državljansko vojno, angleška in francoska vlada sta pa odklonili in nista izdali takšne prepovedi.

3. Vedenje, ki sta ga že v samem začetku zavzeli angleška in francoska vlada v tem vprašanju, se da pojasniti samo na ta način, da ti dve vladi nista smatrali, da bi pošiljanje prostovoljcev na špansko pomenilo nedopustno vmešavanje v španske zadeve. Ker zavzemata obe vladi zdaj drugo stališče, se mora nemška vlada resno vprašati, ali predlagana prepoved v sedanjem trenutku ni enostranski podpiranje elementov, ki se borijo zoper nacionalno špansko vlado. Po nepristranskem prihajanju boljševiških elementov, ki je neovirano trajalo nekaj mesecev, se je res težko obvarovati vtisa, da more ta prepoved ta trenutek biti v korist samo boljševiški stranki na španskem, ki je polna tujih prostovoljcev.

Nemški pogoji

4. Ker je bila nemška vlada že od začetka za prepoved pošiljanja prostovoljcev na špansko, je zdaj še zmerom pripravljena podpreti vse ukrepe, ki služijo temu namenu, toda izraziti mora pričakovanje, da se enkrat za vselej odstranijo vse možnosti za neposredno ali posredno vmešavanje v špansko državljansko vojno. Zato je pristalek nemške vlade odvisen od tehle pogojev:

- a) da bodo tudi druge prizadete države izdale sklep o enakem vedenju;
- b) da se bo takoj nadaljevalo proučevanje vprašanj, ki so v zvezi s posrednim nevmešavanjem v španske zadeve;
- c) da bodo vse prizadete države takoj pristale na brezpogojno učinkovito nadzorstvo prepovedi, ki jo je treba izvesti na kraju samem.

Obnovi naj se stanje iz avgusta

Nemška vlada bo poslala navodila svojemu zastopniku v londonskem odboru, da bo na tej osnovi vodil nadaljnje razgovore. Če se ne bi moglo doseči soglasja glede onemogočenja ostalih oblik posrednega vmešavanja, bi bila nemška vlada prisiljena pridržati si pravico, da ponovno prouči svoje stališče o prostovoljskem vprašanju. Najbolje bi se po sodbi nemške vlade to uredilo, če bi se vsi udeleženci bojev na španskem, ki niso Španci, vstevši politične agitatorje in propagandiste, odstranili iz Španije, tako da se ponovno obnovi stanje meseca avgusta lanskega leta. Nemška vlada bi prav tako pozdravila sklep, da začne londonski odbor takoj proučevati vprašanje, kako bi se takšen ukrep mogel učinkovito izvesti.

Nemška vlada je s svoje strani pripravljena v tem pogledu sodelovati v vsaki smeri.

Italijanske zahteve

Rim, 8. jan. AA. DNB. Italijanski odgovor, ki je bil večeraj izročen zastopnikom Francije in Anglije, pravi med drugim:

1. Italijanska vlada mora najprej poudariti, da spada vprašanje o pošiljanju prostovoljcev v Španijo v pristojnost odbora za nevmešavanje. Italijanska vlada mora z ozirom na to pripomniti, da obstoji nevarnost, da se zmanjša avtoriteta tega odbora, če se z direktnim apelom na vlade jemlje iz njegove pristojnosti to najvažnejše vprašanje.

2. Angleška in francoska vlada podrtavata svojo bojazen glede stalnega dotoka prostovoljcev v Španijo. Italijanska vlada podrtava še bolj to bojazen, ker ta bojazen, v kolikor se tiče nje same,

ni najnovejšega datuma. Italijanska vlada je večkrat in izrecno od samega začetka opozarjala, da se naj problem nevmešavanja razširi tudi na posredno nevmešavanje in da se naj v ta problem poleg finančne pomoči vključi tudi vprašanje propagande in pošiljanja prostovoljcev v Španijo.

V spomenici se nato pravi, da je italijanska vlada že meseca avgusta opozorila in predlagala, da naj se prepreči javno nabiranje darov in nabiranje prostovoljcev in ugotavlja:

da je francoska vlada ostala pri svojem navedenju. Niti s francoske, niti z angleške strani se ni pokazala naklonjenost za italijanski predlog. Tudi je bilo samo rečeno, da bi se lahko o tem govorilo pozneje. V nadaljevanju svoje note ponavlja italijanska vlada dobesedno zahtevo, ki jih je postavila Nemčija v svojem odgovoru. Italija ne more mirno gledati, da bi se na Sredozemskih obalah ugneznila boljševiška vlada.

Velika nacionalistična zmaga je kronala

dva meseca boja za Madrid

Toledo, 8. januarja. o. Izredni uspeh, ki so ga nacionalistične čete dosegle pri Madridu zadnje dni, je mogoče presojati šele zdaj, ko je nacionalistično poveljstvo dalo v javnost podrobnosti. Nacionalistični napad se je izvršil po načrtu generala Orgaza. Njegov cilj je bil zavzeti cesto proti La Coruni in odrezati Escorial od Madrida. To se je nacionalistom posrečilo v hudih bitkah, v katerih so rdeči izgubili tri tanke, 6 topov, veliko število strojin, in okrog 1000 ljudi iz vrst mednarodne rdeče brigade. Nacionalisti so svoj namen dosegli in nimajo rdeči zdaj nobene poti proti Escorialu, marveč je edini izhod iz Madrida proti Guadaramskemu gorovju, ki je pa brez poti. Od cest so odrejane tudi rdeče čete generala Mangade. S tem je obkrožen Madrid z zapada praktično dovršen. Novi položaj je nacionalistično fronto znatno zmanjšal in bo general Franco svoje čete lahko uporabil drugje.

Zlom rdečega odpora

Guadarama, 8. januarja. o. Uspeh nacionalističnih čet na zapadnem delu madridske fronte je treba pripisovati predvsem uspešnemu obstreljevanju, ki se je vršilo po natančnih načrtih. Topništvo so podpirala bombna letala, ki so razbijala rdeče položaje. Ti letalski napadi so bili do zdaj največji v vsej španski državljanski vojni.

Zaradi silovitosti ognja nacionalističnih topov in letal, je bil odpor rdečih zlomljen, že preden je prišlo do naskoka belih čet. Vodstvo rdeče obrambe so imeli francoski in sovjetski častniki, ki so skušali bežeče branilce, ki so vrh vsega bili še sestradani in premraženi, ustaviti z revolverji in so v začetku vsakega, ki se je umikal, ustrelili, toda kljub temu so se rdeči ustavili šele v trdnjavi pri Villafraanca del Castillo, kjer so jih pa beli obkolili. Morali so se nacionalistom vdati. Med ujetniki so bili 4 francoski častniki in sicer 1 major, 1 stotnik in 2 poročnika.

Kaj bo s prostovolci

London, 7. jan. AA. Havas. »Times« pišejo o položaju v Španiji in izjavljajo, da so sedaj tudi režimi, ki niso desničarski, zelo nemirni zaradi razvoja dogodkov v Španiji. Čisto točne vesti pravi-

vijo, da se Nemci izkrcavajo v Cadixu. To se je zgodilo pred božičem. Čisto naravno je, da se Francija čuti prizadeto zaradi teh ojačen generalu Francu. Francija ne more mirno gledati nemških čet v Španiji. To bo le obležalo posredovalno akcijo Francije pri sovjetski vladi v vsej tej španski zadevi. Zato je treba sedaj storiti vse, da se prepreči pošiljanje prostovoljcev v Španijo.

Vodja parlamentarne opozicije Atlee in poslanec Arthur Greenwood sta večeraj obiskala zunanjega ministra in mu tolmačila vznemirjenost delavske stranke zaradi dogodkov v Španiji.

Podobno vznemirjenost kažejo vse struje angleške javnosti. »Times« piše, da se angleška javnost boji, da bi se španska državljanska vojna ne razširila in ne obšla še drugih držav. Gotovo je, da bo angleška vlada storila vse, kar je v njeni moči, da bo pridobila države, naj prenehajo z odposiljanjem prostovoljcev v to deželo.

Po najnovejših poročilih iz Pariza bo tudi francoska vlada preprečila odhajanje prostovoljcev v Španijo.

Nacionalistične vesti

Salamanca, 8. jan. AA. Havas. Uradno poročilo pravi, da so bili slabi napadi pri Huesci odbiti. Pred Madridom se nadaljuje energično prodiranje nacionalistov. Nacionalisti so slednjič zavzeli Las Rosas El Plantios. Prav tako so zavzeli Casale Pimos. Prvi oddelki nacionalistov so zavzeli železniško postajo Pozuelo de Alarcon. Sovražnik je imel ogromne izgube, ki jih ni mogoče oceniti. Zaplenili smo ogromno vojnega materiala. Na drugih frontah smo dosegli krajevne uspehe.

Včeraj sta bila dva meseca, odkar so nacionalistične sile prispele pred Madrid. Predsednik obrambnega odbora za prestolnico general Miaja je sprejel časnikarje in jim pojasnil sedanje položaje. Proti vladnim četam v odseku Las Rozas se bori 10.000 Nemcev, ki so najmoderneje opremljeni in oboroženi. V odseku vseučiliškega naselja je 8000 Nemcev. General Miaja je prepričan, da bodo republikanci vendarle zmagnali.

Kraljevska poroka na Holandskem

Haag, 8. jan. Prestolnica Nizozemske se je večeraj pokazala v svečani obleki, dasi je bilo vreme neugodno. Mesto je polno ljudi, ki so prišli iz vse Nizozemske. V notranjosti mesta so v veljavi danes posebne prometne odredbe. Največ ljudi hodi po ulicah, koder bo šel slavnostni sprevod. Desettisoči se vale po ulicah in občudujejo izložbe, ki so sijajno okrašene. Povsod vise zastave kraljevskega doma. Kraljevska palača je okrašena bogato in je vsa v srebrnih nitih.

Na čelu poročnega spreveda, ki je krenil iz kraljevske palače v obilno hišo, od ondot pa v katedralo, je stopal oddelke redarjev na konjih, dalje oddelke konjen. topništva in eskadron konjenice z zastavami in godbo. Nato je vozil voz z drugimi družicami, za njimi pa znameniti zlati voz,

ki ga je vlekel 10 konj, in v njem naslednica prestola Juliana, oblečena v belo svilnato obleko, z vencem in tančico. Zenin princ Holandski je bil v svečani huzarski uniformi. Ljudstvo je navdušeno pozdravljalo ženina in nevesto. V tretjem vozu sta bila kraljica Viljemina in princesa Lippe-Biesterfeldska.

Ko je svatbeni sprevod prišel v cerkev svetega Jakoba, je princovski par krenil na sedež v neposredni bližini bogato okrašene glavnice oltarja. Za njima so bili sedeži za kraljico Viljemino, bližnje sorodnike mladega para in visoke povabljenke. Ostale ugledne osebnosti so zasedle mesta, ki so jim bila že poprej določena. V cerkvi so bili med drugimi vsi člani vlade, skoraj vsi državni dostojanstveniki, generaliteta in admiraliteta, člani diplomatskega zbora in vodilne osebnosti iz vrst holandskega in tujega tiska. Dvorni pridigar prof. dr. Obink je imel nato kratek govor, ki mu je bila osnova psalm »Spremljal te bom s svojimi očmi. Izrekel je ženinu in nevesti prisrčne čestitke v imenu vsega holandskega naroda in prosil Vsemogočnega, da podeli blagoslov mlademu paru.

Nato se je vršil cerkveni obred poroke, izvršil ga je dvorni duhovnik, ki je bil krstil prestolonaslednico. Cerkveni zbor je pel svečani oltarja. Med zvoki orgel sta mladoporočena nato krenila v konzistorij, kjer so jima čestitali starši in sorodniki.

Gibanje spreveda do mestne posvetovalnice in cerkve sv. Jakoba so sporočili ljudstvu zvočniki na vseh važnejših točkah mesta. Ko je mladi par med zvonjenjem zvonov iz vseh cerkvenih zvonikov odhajal iz cerkve sv. Jakoba, so se na vseh straneh slišali vzkliki s čestitkami prestolonaslednici in princu-soprogu. Od vseh strani sta novoporočena dobila dragocena darila.

Vesti 8. januarja

Italijanska kraljica Helena se je vrnila v Rim, ker se je zdravje njene hčerke princese Mafalde Hessenske obrnilo po enem mesecu na bolje.

Avstrijski kancler je šel pomirjevati duhove na Tirolsko, ker vlada tam razburjenje nad tem, da hoče dunajska vlada potisniti s predsedniškega mesta na Tirolskem bivšega voditelja Heimwehra dr. Steiglea, ki je zelo zaslužen za tujski promet.

Ameriški zakon o nevtralnosti stopi v veljavo menda šele danes, ker niso prej mogli urediti vseh formalnosti. Tako se je nekaterim parnikom vendarle posrečilo, da so odnesli svoj tovor za rdečo vlado.

Stavka francoskih kovinarjev v Lilleu se je končala sinoči in so spor rešili po novem zakonu o obveznih razsodiščih pri delavnih sporih.

Govor poljskega zun. ministra Becka v Varšavi je vzbudil veliko nezadovoljstvo med Nemci, ker je Beck v njem povedal, da Poljska računa na pomoč Francije in Anglije.

Zdravstvena komisija ZN je prispela v Valencijo in bo izdala potrebne ukrepe, da se prepreči kužne bolezni.

Sin predsednika Roosevelta, James Roosevelt, je imenovan za državnega tajnika pri predsedništvu ameriške vlade s 1. julijem 1937.

4 milijone funtov bo veljala nova tovarna za strelivo v Chorleyu pri Londonu in bo dala posla 3000 delavcem.

Posvetovanje o položaju v Španiji bo imel predsednik angleške vlade Baldwin prihodnji teden, ko se vrne z božičnih počitnic.

Avtomobilska stavka v tovarnah ameriške družbe General Motors še traja, ker se uprava tovarne ne bo začela pogajati, preden delavci ne izpraznijo poslopij.

Strašen vihar na Dunaju je divjal v noči od 6. na 7. januarja in naredil veliko škodo ter ranil precej ljudi.

Novoga letalskega ministra je dobila Romunija v osebi Rada Irinesca, ki je večeraj že prisegel kralju Karolu.

Pogajanja za plačilo čeških dobav orožja Romuniji so se večeraj začela v Pragi, kamor je despel poseben zastopnik romunske vlade.

Razdor med krščanskimi in mohamedanskimi Arabci se kaže v Siriji, čeprav to vsemu arabskemu bivanju zelo škodi.

Rasa Imruja, ki je v začetku abes. vojne premagal Italijane na severni fronti, bodo konfinirali na nekem italijanskem otoku.

Gripa se bliža Evropi, kakor poročajo iz Anglije, kjer je izbruhnila zlasti med vojaštvom in je v Londonu umrlo že okrog 100 ljudi. Izdati so morali posebne varnostne ukrepe.

Vojvoda Windsorski in španski kralj Alfonz XIII. sta večeraj kosila v dunajskem hotelu »Imperial«.

Čete kitajske vlade so spet obkolile Sianfu, odkoder so se umaknile, ko so izpustili maršala Cankajšeka. Med vladnimi četami in med uporniki je že prišlo do spopadov.

Nemiri zaradi pasjih dirk so izbruhnili v pariškem predmestju Cour, ker neki dirkalni pes, na katerega so stavili veliko, sploh ni hotel migniti in je obstal na mestu.

Nenavadno toplo vreme na Japonskem je povzročilo, da je začelo cveteti drevje na japonskih otokih in da je toplota 15 stopinj nad običajnim stanjem v tem letnem času.

Z avtomobilom se je pripeljal v kavarno pijan mlad človek v Marseilleu ter dva človeka do smrti povozil, pet jih je pa ranil.

Italijansko-jugoslovanski odsek trgovske zbornice na Baarju so sklenili večeraj osnovati po načrtu izvršnega odbora te ustanove, ki se bavi s trgovino na vzvodu.

Letalka Mollisonova je močno zbolela na živcih, ki si jih je pretresla pri zadnjem padcu z letalom.

Iz vlaka je padla pri Bratislavi 13 letna šolarka Marija Bogar in je zaradi padca umrla.

Za holandskega princa so imenovali moža holandske prestolonaslednice Julijane.

Sovjeti širijo svoj vpliv v kitajskem Turkestanu, kjer vzdržuje boljševiška vlada cele čete višjih uradnikov, propagatorjev in vojaških učiteljev.

Anglija bo nehala utrjevati svoje postojanke na Sredozemlju in v Rdečem morju, na ljubo Italiji. To bo prva posledica prijateljskega sporazuma.

Gibanje proti Stalinu se je začelo v južni Rusiji, ker so morali razpustiti odseke komunistične stranke. Policija je prišla 16 vplivnih komunistov.

Yorški nadškof je odstopil iz uprave angleškega radia in je svoj odstop utemeljil s tem, da je preveč zaposlen.

Španski parnik »Mar Cantabriso« so ameriške obalne ladje prisilile, da se je vrnil v pristanišče in ni mogel peljati tovora orožja v Španijo. To je prva posledica ameriškega zakona o nevtralnosti.

Mednarodni boj proti komunizmu zahteva japonski ministrski predsednik Arita, kakor kaže njegov novoletni govor po radiu. Japonska je v tem smislu predlagala skupno fronto kitajski vladi v Nangingu.

Vodja rexistov govori v italijanskem radiu

Bruselj, 8. jan. o. Ker uprava belgijskega radia kljub večkratnim prošnjam ni dovolila reksistom, da bi smeli uporabljati za propagando tudi radio, kar lahko delajo vse druge stranke, se je voditelj reksistov Degrelle obrnil na italijansko vlado, da mu da na razpolago po eno uro tedensko v svojem radiu. Italija je tej zahtevi ustregla, tako je Degrelle imel prednočnim v turinski postaji propagando predavanje. Predavanje so prenašale radijske postaje v Milanu, Genovi, Trstu, Florenci, Bolzanu in Bologni. Degrelle je najprej omenil veliko delo narodne obnovitve v Italiji, ki ga je izvršil Mussolini. Nato je razložil program belgijskih reksistov. Ob koncu je rekel, da je skupen sovražnik fašizma in reksizma »sovjetsko bar-

barstvo«, ki grozi vsej evropski civilizaciji.

V belgijskih političnih krogih in v belgijskih listih izražajo obžalovanje, da je italijanska vlada dala na razpolago radijsko postajo voditelju reksističnega gibanja Degrellu. Ta stvar je imela tem neprijetnejši odmev, ker je pred nekaj tedni bruselska vlada odklonila Degrellu prošnjo, da bi govoril po belgijskem radiu, in je tem neprijetnejše, če je zdaj Degrell lahko govoril po italijanski radijski postaji.

Zaradi tega je večeraj posredoval v italijanskem znanjem ministrstvu belgijski odpravnik poslov grof du Chatel. Odpravnik poslov je utemeljil stališče belgijske vlade. Druga diplomatskega koraka o tej stvari ni bilo.

Plenarna seja Zbornice za TOI

Ljubljana, 8. januarja.

Včeraj dopoldne so se zabele v sejni dvorani Zbornice za TOI seje zborničnih odsekov. V posameznih odsekih so bili konstituirani sledeči odbori:

Obrt: predsednik Ivan Ogrin, podpredsednik Miloš Hohnjec, delegata v fin. odbor: Ivan Simenc in Miroslav Urbas; v nadzorstvo: g. Jakob Zadavec.

Trgovina: za predsednika je bil izvoljen za Fazarinčev predlog Albin Smerkolj proti Ferdu Pinterju, ki ga je predlagal Jelačin; podpredsednik Maks Cukala; delegata v fin. odbor: Anton Fazarin in Ferdo Pinter, v nadzorstvo Edmund Kastelic.

Industrija: predsednik Rihard Skubec, podpredsednik Karel Čuč, delegata v fin. odbor: Anton Krejčič in Stane Vidmar, v nadzorstvo dr. Ciril Pavlin.

Gostinstvo: predsednik Ciril Majcen, podpredsednik Josip Verbič; delegat za fin. odbor Miro Peterlin, v nadzorstvo Josip Serec.

Nezaupnice g. Jelačinu

Nato je podala v Zbornici skupina svetnikov sledečo izjavo, ki jo je prečital v trgovinskem odseku g. Rojina, v trgovinskem g. Fazarin in v obrtnem g. Kavka:

V smislu § 1. zborničnega poslovnika se izvrši izvolitev zborničnih podpredsednikov in zborničnih odborov v isti seji. V isti seji določi zbornični svet tudi vrstni red zborničnih podpredsednikov. Za dan 18. decembra sklicana seja ni bila končana, marveč samo prekinjena z namenom, da se z istim dnevnim redom nadaljuje. Dnevni red te seje je po poslovniku točno določen. Dokler ta dnevni red ni izrpan, se ne morejo postaviti na dnevni red iste seje drugi predmeti. Z ozirom na določilo § 1. poslovnika smatramo dnevni red kakor ga je predložil g. predsednik za današnjo sejo, za nezakonit. Sodelovali smo pri izvrševanju današnje dnevnega reda, kakor je bil predložen za odseke do točke tretje, ker so te točke po naši sodbi v skladu s § 1. poslovnika. Od te točke dalje ne moremo več sodelovati v odseku, dokler ne izvrši plenarna seja po § 1. poslovnika določene naloge.

Nato so bile prekinjene seje odsekov in začela se je plenarna seja, v kateri je predsednik Jelačin najprej ugotovil, da je ta seja nadaljevanje plenarne seje od 8. decembra p. l., nato pa je prečital tudi g. Majcen za gostinstski odsek izjavo, v kateri istotako obseja postopanje g. Jelačina. Za g. Majcenom je podal v imenu 24 članov g. Anton Rojina sledečo izjavo:

Na zadnji nezaključeni plenarni seji tega doma je bilo sklenjeno, da se k sejam prezidija vabi tudi nominirana predsednika gostinskega odseka g. Majcena. Ugotavljamo, da se predsednik g. Jelačin tega dogovora (sklepa) ni držal.

Ugotavljamo tudi dalje, da je g. predsednik Jelačin kršil poslovnik s tem, ker je za danes sklical odseke seje in stavil na dnevni red točke, o katerih bi morali predhodno razpravljati za to določeni odbori. Ti odbori pa so se konstituirali šele danes. Ugotavljamo, da je g. predsednik kršil opozorilo, da postopa nepravilno, to storil.

Ugotavljamo, da so se pošiljali oblastem važni akti, ki bi vsakokrat morali biti preje dani v pretres kompetentnim odsekom. Prav tako ugotavljamo, da so se reševali važni akti, ki bi tudi morali biti preje dani v pretres pristojnemu odseku, pa niso bili dani.

Ugotavljamo, da je ob priliki zadnje predsedstvene seje, ki ni bila sklepna, član predsedstva g. Ogrin g. predsednika Jelačina na to opozoril. Nesklepna seja, neveljavni sklepi.

Ugotavljamo, da je ob priliki zadnje predsedstvene seje predsednik g. Jelačin rabil na naslov pripadnikov današnjege režima tako neveljavne izraze, da je velikemu številu članov tega doma nemogoče iti preko teh žaljiv.

Ugotavljamo, da je g. predsednik Jelačin delegiral samovoljno na razstavo obrtnikov v Kočevje g. Rebeka, ne pa predsednika obrtnega odseka oziroma podpredsednika tega visokega doma.

Takšno samovoljno postopanje in ravnanje najvišjega predstavnika tega doma gotovo ni v prilog slovenskemu gospodarstvu.

Proti tako samovoljnemu postopanju in ravnanju g. predsednika Jelačina odločno protestiramo.

Nato je dobil besedo g. Anton Fazarin, ki je na kratko ugotovil važno dejstvo, da se je izjavljalo, ki obsojajo postopanje g. Jelačina, pridružilo 34 zborničnih svetnikov, kar predstavlja sprito okolnost, da šteje Zbornica 62 članov, zbornično večino.

G. Ogrin ne dobi besede!

V dolgočasnem govoru je nato predsednik Jelačin odgovoril na izvajanja predgovorov. Govoril je sicer o vseh svojih bližnjih in daljnjih sovražnikih, vendar se izjave g. Fazarinca, ki je bila najbolj odgovora potrebna, ni dotaknil. Hotel je odgovoriti tudi podpredsednik g. Ogrin, a mu je g. Jelačin vzel besedo.

Sledila je konstitucija predsedstva ter so bili izvoljeni:

za prvega podpredsednika g. Ivan Ogrin, za drugega podpredsednika g. Rihard Skubec in za tretjega podpredsednika g. Konrad Elsbacher. Sporočeno je bilo tudi konstituiranje odsekov ter je zbornični svet soglasno odobril predloge odsekov glede sestave finančnega in nadzorstvenega odbora.

Današnja seja

je bila napovedana za deveto uro ter so bila poslana pismena vabila tudi uredništvom. Bil je določen sledeči dnevni red: naznanila predsednika, razprava o zborničnem proračunu, določitev zbornične doklade za kritje proračunskih potrebščin in predlogi zborničnih svetnikov.

V imenu banke uprave je današnji seji priostvoval načelnik trgovinskega oddelka banke uprave g. dr. Rudolf Marn. Po uvodnem pozdravu je predsednik g. Ivan Jelačin takoj prešel na dnevni red ter podal svoje precej obširno predsedstveno poročilo, ki ga prinašamo v izveščku.

Predsedstveno poročilo

Tri važna polja dela spadajo v delokrog zbornice: Zastopati, ščititi in pospeševati v okviru običajnih koristi narodnega gospodarstva interese panog, ki so v zbornicah predstavljene. Naše gospodarstvo nima enotnih zbornic. Dolejmalci imajo svoje posebne delavske zbornice, katerih delokrog se bistveno razlikuje od našega in za kmetijstvo, ki je v naši državi številčno najmočnejše zastopano, imajo biti v kratkem osnovane posebne poljedelske zbornice, ki bodo po svojem ustroju analogno zgrajene kot so naše zbornice za trgovino, obrt in industrijo.

Prvenstvena naloga zbornice je, da spremlja vse pojave gospodarskega življenja in ocenja njih učinek na gospodarstvo cele banovine ter da prouči iz lastne pobude ali na zahtevo oblastev vsa vprašanja, ki se nanašajo na gospodarske panoge, ki so v zbornici zastopane. V teh kratkih besedah je obsežen ves konkreten in obširen program zborničnega dela. Ono bo tem intenzivnejše, čim tesneje bo naše sodelovanje z zborničnim uradom. Vam pripada važna in častna obremenja pa tudi delikatna in odgovorna uloga zborničnih informatorjev in svetovalcev, ki jo boste vršili vsak v svoji stroki in v svojem poslovnem okolju v neposrednem stiku z interesi in njihovimi krajevnimi organizacijami.

Gospodarske razmere v vsem svetu pa tudi pri nas so nestalne, nemirne in spremenljive, kakor nikdar poprej. Ta situacija nalaga zbornici prav posebno potrebo, da goji in vzdržuje čim ožje etike z vsemi strokovnimi združenji in gospodarskimi društvi svojega področja in da jih podpira v vršenju njihovih nalog.

Gospodarska struktura zborničnega področja se v mnogem razlikuje od drugih banovin. Socialna razvrstitev je pri nas bolj zložena, pogoji za gospodarsko aktivnost z ozirom na standard življenja in stopinjo razvoja težji in repersivnejši, ki jih izzivajo mnogi dogodki, občutimo jačje kot v banovinah z enakomernjšo strukturo. Poleg tega nam obsejna lega, pomanjkanje ravne zveze z našim najbližjim domačim pristaniščem povzroča še posebno komplikacije, ki jih drugi deli države ne poznajo. Vsi ti momenti povzročajo, da ima marsikatera zakonska določba ali gospodarska uredba, sprejeta in izdana enotno za celo državo, v naših krajih iz čisto stvarnih razlogov popolnoma drugačen gospodarski učinek, kakor v drugih zborničnih področjih.

Kako je s krizo

Na današnje gospodarske razmere ne gledajo vsi enotno. So, ki trdijo, da je kriza premagana in da se nahajamo že v polnem novem poletu gospodarske konjunkturo. Oni zbirajo vse momente, s katerimi menijo, da bi lahko uspešno utemeljili svoje trditve. So drugi — nezaupljivi, ki nočejo še prav verjeti varljivim videzom izboljšanja in napovedujejo še dolga leta krizev in težav. Kje se nahajamo mi gospodarji, voditelji inčiativnosti v zasebni gospodarski podjetnosti?

Da odgovorim na to vprašanje, moram predvsem ugotoviti, da ravno kar objavljena uradna statistika Zbornice kaže, da je bilo tudi v preteklem letu število odjav obratov večje od prijav, da je torej stanje obratov nazadovalo in da se proces prečistitve še ni ustavil. Ze ta različnost nam velja previdnost. Gotovo je namreč, da po pretečni večini opušča pri nas obratovanje le oni, ki vidi, da kljub vsem naporom ne more vzdržati borbe za obstoj svojega podjetja. Statistika nam torej ne more potrditi, da bi bil preokret nastal v polnem obsegu. Slika je po panogah in po strokah zelo različna in neenotna. Kjer opažamo trenutna izboljšanja, kažejo obenem mnogi svarični znaki, da najbrž ne bo dolgo trajno, da je zasnovano na slučajnostnih pojavih, ki istotako meteorološko zopet izginjajo, kot so nastali. To velja predvsem za razmere v zunanji trgovini, ki se je povečala, novo usmerila in vzbujala lahkoverne upe. Toda pretrpe se izkušnje preteklega leta, da bi se mogli zavarovati v možnosti trajnosti te konjunkturo. Predhoro vemo, da je izzvana zaradi ogromnega oboroževanja, za katerega se trošijo vedno nove milijarde nacionalnih rezerv.

Kako bo letos?

Optimisti smatrajo, da se bo letošnje leto naš nacionalni dohodek dvignil za kakih šest milijard dinarjev in gradijo na to predpostavko svoje račune glede javnih dajatev in bremen. Po dolgih letih politike pretirane deflacije nastopa v javnem gospodarstvu kreditna ekspanzija, ki gre do skrajne kapacitete gospodarstva. Kakor uvideva-

mo potrebo javnih del in potrebo likvidacije moratornega stanja za kmečke dolgove, moramo na drugi strani svetovati in priporočati previdnost, svariiti pred prenapetostmi in pretiravanji. Finančni minister pričakuje od gospodarstva 650 milijonov več dohodkov kot v tekočem budžetskem letu. Minister za socialno politiko uveljavlja nove vrste zavarovanja, znaten del kmetijskih dolgov se socializira ter ga mora prevzeti država in denarni zavodi — poleg tega pa se emitira nova tranša notranjega posojila v višini pol milijarde, v katero se želi prilegniti največji del likvidnih rezerv gospodarstva.

Javna dela

Stališče napram vprašanju javnih del je podrobno ugotovila že prejšnja Zbornica. Pri javnih delih je treba stremeti za tem, da bo direktna in indirektna korist, ki jo ima od teh investicij narodno gospodarstvo, čim večja. Treba jih je izvršiti z lastnim materijalom in oddajati izključno domačim podjetnikom. Naše zbornično področje je izredno važno tranzitno ozemlje za promet s severa, na Jadran in v Italijo in je zato potrebno, da se utrjuje in modernizacija tranzitnih cest, kakor tudi zgradba direktne zveze s Sušakom stavi v prvenstveni program javnih del. Mi to toliko bolj upravičeno pričakujemo, ker se je dravska banovina pri podpisu prve tranše bonov za javna dela odzvala s polnim zneskom sto milijonov dinarjev, kar kaže skrajni napor našega gospodarstva.

Sodelovanje z drugimi zbornicami

V vseh načelnih in skupnih vprašanjih bo zbornica kakor doslej sodelovala v ujožjem stiku z vsemi posestrinami v kraljevini, s katerimi

vzdržuje prijateljske odnose. Iz svoje prakse v preteklih letih lahko ugotovimo, da so pogoste skupne konference o važnih zakonskih načrtih in gospodarskih vprašanjih mnogo doprinele k medsebojnemu zblizanju, spoznanju in razumevanju potreb in stališč gospodarskih krogov vseh delov države in predstavljajo v tem oziru velik faktor, ki je za bodočnost gospodarske politike neprecenljivo važen. Tudi so skupni nastopi v odločilnih vprašanjih mnogo pripomogli, da je bilo tudi v dobi avtoritativnih režimov stališče gospodarstva vpoštevano.

Osnovna gosp. vprašanja

V prvo skupino spadajo oni, ki jo prinaša naravni razvoj, nivelacija in integracija gospodarskih prilik v naši kraljevini in izenačenje gospodarske zakonodaje in javne uprave samo seboj. Druga nič manj težka skupina vprašanj je sanacija posledice krize, obnova in poživljenje prometa in kredita, jačanje nacionalnega dohodka in borba proti izrodu krize. Tretja obsega prilagoditev našega gospodarstva na izpremenjene prilike v svetu, odnosajih napram inozemstvu, posebno napram našim sosedom, s katerimi smo stali desetletja v živahnih kupčijskih stikih, dopolnjujejo vzajemno medsebojne gospodarske potrebe. Te stike je gospodarska vojna, ki traja na evropskem kontinentu že od leta 1926 — torej celo desetletje — uničila in jih podredila politični kontroli, ki je imela vse druge račune kot pa je interes gospodarske vzajemnosti.

Zbornični proračuni

Za predsedstvenim poročilom g. Jelačina, ki ob času poročanja še traja, pride na dnevni red razpravljanje o zborničnem proračunu.

Proračun za letošnje leto izkazuje v izdatkih vsoto 3.285.000 Din, kar pomeni v primeri z lanskim proračunom zmanjšanje za 8000 Din. Dohodki so v novem proračunu predvideni z vsoto 3.366.000 Din, torej za 60.000 več kakor lani.

Kakor prej bo Zbornica tudi letos pobirala 8% zbornično doklado.

Hans Albers in Lotte Lang v napetem in prekrasnem filmu, ki je bil posnet v najlepših krajih sončne Grčije

Jutri premiera in jug. krstina predstava v kinu Matici!

Pod vročim solncem

Odklopitev elektr. toka pred sodiščem

Sme li elektrarna odklopiti tok nerednemu plačniku

Maribor, 7. januarja.

Mariborsko okrožno sodišče rešuje sedaj zanimivo vprašanje. Mestno električno podjetje je nekemu odjemalcu odklopilo tok, ker ni torka pravčasno plačeval in ker je bil v zamudi s plačilom, ko mu je tok bil odklopljen. Podjetje je tega odjemalca večkrat opozorilo, da bo tok odklopilo, če ne bo v redu poravnal svojih obveznosti. Poleg tega je bil ob priliki oddaje toka pisмено izrečno opozorjen, da ima mestna občina v določenih slučajih pravico do odklopitev toka. Med te slučaje spada tudi zamuda v plačilu toka.

Odjemalec se je temu postopku mestne občine uprl in postavil na stališče, da občina nima pravice toka odklopiti, ker ne sme enostransko odstopiti od pogodbe. Odjemalec uveljavlja mnenje, da ima občina pravico račun iztočiti, nikakor pa ne toka odklopiti in opira to pravno mnenje na predpise obč. drž. zakonika. Poleg tega se je postavil na stališče, da je mestna občina po svojih pravih dolžna tok dobavljati čes, da izvira ta dolžnost iz obstoja električnega podjetja, ker je ono edino tako podjetje in ima vsled tega monopolni značaj. Odjemalec smatra razsvetljavo za življenjsko potrebo in je vsled tega dobavljanje toka po mestni občini javnopravnega značaja, ki se ne sme presojati po trgovskem zakoniku. Odjemalec

iz tega nadalje izvaja, da bi se električno podjetje moralo teh okoliščin zavedati in da bi moralo vedeti, da se obrtniku, mlajši odjemalec je obrtnik, z odklopitevjo toka jemlje vsakdanji kruh, kar je proti dobrim šegam in navadam. Odjemalec toka je zahteval od mestne občine visoko odškodnino za ves čas, kar mu je bil tok odklopljen in vsled tega po njegovem mnenju ni mogel v delavnici izvrševati svoje obrti.

Mestna občina se je v tem sporu postavila na stališče, da je dobavljanje električnega toka popolnoma trgovska zadeva, ki nima nikakega javnopravnega značaja. Vsled tega se pred dobavljanjem toka od odjemalca zahteva pristanek na pogoje, po katerih se tok dobavlja, kar se izvrši šele po pristanku na te pogoje. Poleg tega se odjemalec pozneje večkrat ob priliki izstavljanja računov na te pogoje opozarja. Tako odjemalec ne more biti v dvomu glede svojih pravic in dolžnosti. Mestno električno podjetje pa poleg tega odjemalec, ki so zaostali s plačilom opozori, da toka več ne bo dobavljalo, če račun ne bo poravnal. Iz tega se samo ob sebi sledi pravica, da tok ustavi odnosno odklopi. Stališče mestne občine je, da je pogodba o dobavljanju toka zasebnopravnega značaja in se ima presojati po trg. zakoniku, ker je v sporu trg. pogodba in vprašanje njene izpolnitve. Ker je po mnenju mestne občine dokazano, da odjemalec ni izpolnjeval svojih dolžnosti, je imela mestna občina pravico dobavo toka ukiniti in zato ni odgovorna za odjemalcevo šodo, če jo je imel.

Sodišče je v svoji razsodbi po izvršenih dokazih ugotovilo, da je tožnik odjemalec ravnal protipogodbeno, ker se ni držal dobavnih pogojev in je vsled tega občina upravičeno odklopila tok. Sodišče ni pristopilo k pravnemu mnenju tožnika, ki je zahteval visoko odškodnino in izreklo, da za ta primer niti določbe obrtnega zakona radi svojevoljnega prekinjanja in ustavljanja pogona v gotovih podjetjih, niti zakon o pobijanju draginje življenjskih potrebščin ne pridejo v poštev, ker se mora tudi v tem primeru predpostavljati, da odjemalec življenjske potrebščine plača in ni mogoče nikogar prisiliti, da jih daje na up. Sodba odklanja tudi mnenje, da bi bilo v sporu javnopravno vprašanje ter obravnava slučaj iz stališča obč. drž. zakona poudarjajoč, da mora v zadevah, ki posegajo v javno življenje posebno vladati urejeno poslovanje in red.

Tožnik je proti tej sodbi vložil priziv, v katerem se obširneje izvaja svoje ugovore proti postopanju mestne občine. Očitno se bo s tem vprašanjem bavilo še 3. instanca. O izidu te zanimive pravde bomo ob času še poročali.

Mostnina

Ljubljana, 8. januarja.

Nekaj mesecev sem pobira mestna občina po nekaj dni na mostovih in cestnih križiščih prispevke za zaposlitev brezposelnih. Dohodek te naravnalne akcije se eteka v fond za brezposelne, ki služi za nastavitve delavcev pri koristnih javnih delih. Potrebni in koristni javni del je mnogo. Ako bo dovolj denarja, bodo postopoma vsi izvršeni. Z dohodki mostnine in davščine na sode in uslužbenec gradi mestna občina v Zg. Šiški kanal, ki je bil potreben iz zdravstvenih vidikov, kakor tudi zaradi škode, ki jo je voda stalno povzročala. Kanal je globok skoro štiri metre in sedaj dograjen v dolžini 200 m. Za delavske plače je občina doslej izdala 27.000 Din. Poudariti je treba, da se denar, ki ga darujejo občani na mostovih in pri drugih socialnih akcijah, porablja izključno le za plače delavcem. Materialni izdatki se krijejo iz posebnih prispevkov prizadetih posestnikov, ki s tem socialno akcijo izdatno podpirajo ali pa iz rednega proračuna. Mesto pripravila nekaj novih javnih del, zato vabi občine, da naj radi prispevajo prihodnje dni, ko bo pobiralo zopet mostnino.

Kdor gre na sprehod po Šiški, naj si to koristno kanalizacijo ogleda, da bo videl, kako pravilno in koristno se darovani denar porablja.

Naročajte Slovenski dom!

Sodeluje zbor donskih kozakov pod vodstvom dirigenta Jarov! Film o krvavi ruski revoluciji! Moskva leta 1917. Zlom carstva in pretresljiva usoda emigrantov!

Moskva - Shanghai

Pola Negri

Naročajte

„Ilustrirano prilogo!“

V božično število našega lista smo priložili en ogled ilustrirano prilogo in poziv. Naj nam naši naročniki do novega leta sporoče, ali bočejo za skromno doplačilo 2 Din mesečno to tedensko prilogo prejemati. Doslej smo prejeli že veliko odgovorov naših naročnikov, ki žele ilustracijo čim prej imeti. Večina naročnikov pa se doslej še ni odglasila. Opozorjamo ponovno, da bomo prilogo začeli izdajati le, če se bo prigrisalo dovolj naročnikov. Prilogo nameravamo izdajati vsako soboto in je najnižja naročnina določena le za one, ki so naročniki vsakodnevne izdaje našega lista. Prosimo, da prav vsi, ki bi radi imeli ilustrirano prilogo, čim prej sporočite na: »Propagandni oddelek Slovenskega doma«, da jo želite za doplačilo 2 Din mesečno prejemati.

Invalidi so zborovali

Celje, dne 7. januarja.

Kakor druga leta, so tudi letos imeli invalidi na praznik Sv. Treh kraljev svoje običajno vsakoletno zborovanje. Letos se je vršil občni zbor v mali dvorani Narodnega doma, in sicer dopoldne. Da vlada med vojnimi žrtvami za organizacijo izredno veliko zanimanje, je najlepši dokaz v tem, da se je udeležilo občenega zbora okrog 300 članov in članic, ki so vsi z napetostjo sledili posameznim poročilom. Občni zbor je vodil predsednik, major g. Orel, ki je pozdravil vse vojnne žrtve, ki so z obilno udeležbo dokazale, da se zavedajo pomena in važnosti svoje organizacije. Prav toplo je pozdravil predsednik tudi navzočega župana mesta Celja g. Miheličiča, ki je s svojo navzočnostjo pokazal, da ne pozabi tudi na vojnne žrtve. Župan se je za pozdrav lepo zahvalil in obljubil, da bo po svojih močeh podpiral stremeljenja in težnje invalidov.

Sledila so izčrpna poročila posameznih funkcijonarjev, iz katerih je razvidno, da je odbor storil vse, kar je bilo v njegovi moči, da se izboljša tako položaj vseh invalidov kakor tudi posameznikov. V nešteti primerih je uprava intervenirala za svoje člane na raznih merodajnih mestih. Iz poročil je razvidno, da število članstva narašča, ker

je vsekakor zelo razveseljiv pojav. Blagajniško stanje društva je povoljno. Pri volitvah je bil ponovno izvoljen stari odbor z majorjem g. Orelom na čelu. Na zborovanju je bila tudi sprejeta in odposlana ministru za socialno politiko resolucija, ki zahteva, naj se izboljša invalidski zakon v smislu zahtev in sklepov invalidske organizacije.

Ko je bil dnevni red izrpan, je zaključil predsednik izredno lepo uspešno zborovanje.

Filmi,

ki jih velja videti... ali ne videti

»Cesar Kalifornijec« (Matic). To je film Luisa Trenkerja, ki je z »Izgubljenim sinom« in s tem najnovejšim delom krenil na docela druga filmska pota, kakor jih je hodil prej s svojimi zimsko-sportnimi in planinskimi deli. Od prejšnjega dela je prinesel v novo področje nekaj odlik, ki jih sicer tako zvani igralški filmi nimajo: smisel za pokrajinsko fotografijo in čuvstvena, slikovna razpoloženja, čut za prirodnost in jedrnatost v podajanju. »Cesar Kalifornijec« obravnava zgodovinsko snov, ki smo jo v obliki romana brali pred božičem v »Slovenčevem« podlistku »Zlatot«. To je zgodba nemškega izseljenca Suterja, ki je po pustolovskih polih odkril Kalifornijo, ustvaril iz puščave raj, si pridobil ogromna posestva, tedaj pa je nekako pred sto leti zavrla njegovo delo odkritje zlatih najdišč v Kaliforniji. Zlato je privabil na kalifornijska polja, in vrtove armade pustolovcev, ki so uničili življenjsko delo Suterja in srečo tisočev delovnih ljudi. Film ni drama, temveč zgodovinska filmska reportaža, prežeta z osnovno mislijo, da je zlato poguba in bežno slepilo, zemlja in delo pa sta vrednosti, ki človeka držita pokoncu stoletja in stoletja. Film odlikuje, kakor smo že dejali, čudovita fotografija. Njegova odlika je tudi v tem, da nam pokaže pot na ameriški zapad, ki jo poznamo iz toliko bedastih, stereotipnih »Wild-west« filmskih indijanarij, v do- stojni evropski resni obliki. Proti koncu vsebuje film nekaj divjih dramatičnih prizorov, ki zabrišejo prejšnjo fotografsko razglednost in nedramatično nizevanje slik. Je pa resno in v estetskem oziru visoko stojče delo, vredno neprimerno več, kakor običajna programska mašila.

Kulturni koledar

Valentin Vodnik

Dne 8. januarja 1819 je umrl za kapjo pesnik in novinar Valentin Vodnik. — Rodil se je dne 3. februarja 1758 v Zgornji Šiški. Gimnazijo je študiral v Ljubljani, nakar je stopil v frančiškanski red. — Po dovršenih bogoslovskih študijah je bil posvečen v mašnika (1782). Ker je Jožef II. ustanovil mnogo novih župnij, je tudi Vodnik najprej odšel »duše past« v Soro, potem na Bled, Ribnico in končno v Gorjuše pri Bohinju, kjer je prišel v ožji stik z baronom Zoissom. Z Gorjuš je prišel Vodnik v Ljubljano, kjer je ostal do svoje smrti.

Vodnikovo delo je ogromno. S svojimi prvimi pesniškimi poizkusi v Pisanicah je dal komaj slutiti, da se v njem skriva tako prirojen in zdrav talent. Šele ob modrem vodstvu Zoisa se je Vodnik razvil v pesnika, ki je dal s svojimi preprostimi in krepkimi verzji slutiti, da je tudi slovensčina sposobna za izražanje umetniških nastrojev. Njegova zbirka pesmi leta 1806: »Pesme za poskušino« so mu dale pravico do naslova prvi slovenski pesnik. Toda Vodnik ni bil samo pesnik. Z »Veliko praktik« (1795—1797) je hotel slovensko ljudstvo poučevati v gospodarstvu, zemljepisju, računstvu, vremenoslovju, ob enem pa je kratkočasiti s poučnimi zgodbicami in pesmijo. Z »Lublanski Novicami«, prvim slovenskim časopisom, ki ga je urejeval tri leta, je hotel slovenskega bralca v njegovem jeziku podučiti o vseh važnih dogodkih, ki so se godili po svetu. — Napisal je zgodovino Kranjske: Geschichte des Herzogthums Krain. — V času francoske okupacije, ko so nastale prve slovenske šole, pa je v kratkem času zaporedoma napisal 5 šolskih knjig. — Zbiral je tudi gradivo za velik slovenski slovar, ki ga pa radi prezgodnje smrti ni mogel izdati.

Valentin Vodnik je bil široko razgledan mož, ki zaradi takratnih slovenskih razmer ni mogel postati v nobeni panogi strokovnjak. — Prijel je za delo tam, kjer je bilo potreba in položil s tem temelje poznejšim rodovom. Pisal je pesmi, toda priredil je tudi Lekarske bukvice in Babištvo. — Njegovo delo pa ostane temeljni kamen slovenske kulture.

Ljubljana danes

Koledar

Danes, petek 8. januarja: Severin.
Jutri, sobota 9. januarja: Jul. in Baz.

Nočno službo imajo lekarne: dr. Kmet, Tyrševa cesta 41, mr. Trnkoczy ded., Mestni trg 4, in mr. Ustar, Selenburgova ulica 7.

Drama: Zaprto.

Opera: Zaprto.

Kino Union: Ti si moja sreča.

Kino Sloga: Upornikova hči.

Kino Matica: Cesar Kalifornije.

* KINO *

Danes poslednji! Najlepši pevski film sezone!
Poje BENJAMIN GIGLI
Karizma iz Tosca, Aida, Norme in Manon Lescaut

Ti si moja sreča
Zadnja prilika, da si ogledate prekrasen film.
kakršnega še dolgo niste videli!

27-30 SLOGA

Danes premiera! Popularna mala
SHIRLEY TEMPLE
v prekrasem filmu (v nemškem testiku)

Upornikova hči

21-24 MATICA

Danes poslednji! Gigantski film
Cesar Kalifornije

v glavni vlogi LUIS TREKKER

Predešne ob 16., 19. in 21. uri

Prirodoslovno društvo v Ljubljani priredi kot svoje XI. poljudno-znanstveno predavanje izredno zanimiv potopis po Kanarskih otokih. Vodja afriškega oddelka na Dunajskem etnološkem muzeju g. dr. J. D. Wölff, bo poročal o svojih narodopisnih raziskovanjih na teh srečnih otokih. Posebna zanimivost tega predavanja je predavanje starih kanarskih plesov in pesmi na originalnih gramofonskih ploščah. Pokrajinske in folkloristične slike bodo pojasnjevale predavanje. Društvo vabi širše občinstvo na čim številnejši obisk. Predavanje bo 12. t. m. v dvorani Delavceve zbornice ob 20. uri.

Proteus. Da omogočimo naročnikom cenejšo vezavo, je sklenilo Prirodoslovno društvo poseben dogovor s knjigovoznico. Vsi naročniki, ki želijo vezati I, II ali III. letnik, naj izročijo te letnike najkasneje do 15. januarja ali Prirodoslovnemu društvu v Ljubljani ali pa direktno knjigovoznici Zabej & C. (Dalmatinova 10) — samo pod pogojem istočasne vezave velja izredno ugodna cena 15 Din za letnik.

Dva zanimiva koncerta bomo imeli tokom tega meseca v režiji Glasbene Matice Ljubljanske. V petek, dne 15. t. m. nastopi v mali Filharmonični dvorani čelist Slavko Popov in v petek, dne 22. t. m. znameniti ruski pianist Aleksander Borowski. Podrobnosti sledijo.

Prosvetno društvo Ljubljana-mesto. Drevi ob 8 je v lovski sobi hotela Metropol redni sestanek vsega članstva. Predava gosp. prof. Janko Mlakar. Fantje in dekleta pridite polnoštevilno in točno!

Ljubljansko gledališče

DRAMA

Začetek ob 20 uri

Petek, 8. januarja: Zaprto.
Sobota, 9. januarja: »Korajza velja! Red A.
Nedelja, 10. januarja ob 15: »Repoštev«. Mladinska predstava. Izven. Znižane cene od 20 Din navzdol. — Ob 20: »Na ledeni plošči«. Izven. Znižane cene od 20 Din navzdol.

OPERA

Začetek ob 20 uri

Petek, 8. januarja: Zaprto.
Sobota, 9. januarja: »Hovansčina«. Premierski abonma.
Nedelja, 10. januarja ob 15: »Aida«. Gostovanje gosp. dr. Maksa Adriana. Izven. Znižane cene od 30 Din navzdol. — Ob 20: »Pri treh mladencih«. Izven. Znižane cene od 30 Din navzdol.

Vi uslužbenci niste civilizirani..'

Tako je ogovorila mariborska dama obmejne uradnike

Ljubljana, 8. januarja.

V Ljubljano je prirajal zanimiv akt, ki na najnazornejši način dokazuje, kaj vse se nekateri ljudje dovoljujejo. Maribor je sploh znan po tem, da si višji sloji, posebno nemški, lahko privoščijo vse, kar se jim poze. Vse to gre na račun naše javnosti in tudi na račun naših javnih organov, ki čisto zaman iščejo zaščito pred oholimi nastopi tujcev. Saj tudi ta primer dokazuje, kako neverjetno poceni je odnesla kožo mariborska dama, ki si je na meji pri St. Ilju dovolila nastop, kakršnega obmejni organi najbrž ne pomnijo.

V Mariboru je splošno znana dama, žena inženirja - Nemca, ki jo lahko pogosto vidite v avtomobilu, katerega sama šofira. Ravno tako jo lahko vidite, kako čisto drvi z avtomobilom proti meji. Je namreč čista obiskovalka Graza oziroma sploh sosednje Avstrije. Spada torej med tisto mariborsko aristokracijo, ki živi sicer v Mariboru, ker je tu pač zaslužek, ki pa se ne izogiblje možnosti, da v Mariboru prisluhne denar troši v Avstriji. Mimogrede bodi omenjeno, da njen mož dobavlja svoj prodajni artikel celo mariborski mestni

Bilanca našega nogometnega prvaka:

SK Ljubljana polaga račune

Ljubljana, 8. jan.

Leta in leta je trajala ostra borba med vodilnima slovenskima kluboma Ilirijo in Primorjem. Medtem, ko sta ljubljanska rivala lomila kopja v brezplodnem in zagriženem boju, so jima v mariborskih klubih doraščali nevarni nasprotniki. Brezplodno izživljanje sil v slovenski metropoli je povzročilo tod zastoj, v Mariboru pa napredek, tako da so zadnja leta pokazala pet slovenskih klubov približno enake moči, in to: Primorje, Ilirija, Maribor, Zelenižar in Rapid. Končno je bivše Primorje, da bi v državni ligi čim uspešneje zastopalo slovenski nogomet, poskrbelo, da so se trije najboljši igralci SK Maribora preselili v Ljubljano; na ta način je SK Maribor oslabil, Primorje pa je pridobilo na udarni sili. Nesoglasja med igralci so, kakor tudi še nedavno, ponovno povzročila, da se je nekaj izbornih igralcev bivšega Primorja prijavilo za Ilirijo. Uspeh našega zastopnika v ligi je ostal potem razumljivo slabši in manj zapažen, kot je bilo pričakovati po pristopu Mariborčanov. SK Zelenižar je ostal približno enako močan, SK Rapid je iz nekaterih razlogov nazadoval, zato pa sta se oba ljubljanska rivala okrepila. V sledečih borbah za mesto v ligi, je imela Ilirija srečnejšo roko. Postal je naš reprezentant v ligaskih tekmah. Belo-zelena enajstorka je bila ob tem času prav močna, brez dvoma najmanj toliko kakor črnobela. Z veliko radovednostjo smo vsi pričakovali, kako se bo naš novi zastopnik odrezal.

Novi SK Ljubljana

Prišlo pa je drugače. Nogometna sekcija SK Ilirije je v zadnjem času imela z odborom precej sitnosti. Trenja, ki je nastala, ni bilo mogoče kar tako meniti nič tebi nič izgladiti. Onim našim športnim delavcem, ki so imeli že več let v načrtu fuzijo obeh vodilnih slovenskih klubov, se je zadelo, da je končno napočil za ta namen primerni trenutek. Po skrbnih posvetovanjih in pripravah so končno ustanovili nov klub, spojino Ilirije in Primorja, klub, ki naj nosi naziv SK Ljubljana, da s tem reprezentira kraj, kjer je nastal in kjer naj se razvija. Na žalost so že takoj spočetka kompletno ostali le nogometaši bivšega SK Primorja pri SK Ljubljani, medtem, ko je nekaj prvotnih igralcev bivše Ilirije stopilo v druge klube. Med njimi predvsem odlični center-half Župančič, ki je pristopil k zagrebškemu Gradjanskemu, kjer je še zdaj. Tekme za prvenstvo v podvezi je novoustanovljeni klub z uspehom prestopal. Pod vodstvom madžarskega trenerja G. Gaborja Obizta so igralci pridno trenirali za prihajajočo ligasko borbo. Nihče se ni zmenil za to, če so zagrebški »prijatelji« slovenskega nogometa po stari navadi spet začeli imeti polena pod noge, češ SK Ljubljana ni upravičena, da letos sodeluje v ligi. Sodelovanje v ligi nam je definitivno zagotovilo BSK s svojim odličnim stališčem. Le še dva meseca sta nam manjkala do pričetka ligaskih borb. Vsak si je obetal od našega bodočega zastopnika samo najboljšega. Moštvo se je v kratkem času tehnično in tudi taktično zelo spopolnilo, res da nekoliko na škodo fizični kondiciji, kar se je pokazalo prav kmalu — v bližnjih izločilnih tekmah.

Uspehi in neuspehi

Velik napredek našega nogometa se je jasno izrazil v tekmah z dunajsko Admro. V Ljubljani je zmagnala s 4:2, toda dunajski časopisi so sami priznali, da le zelo po sreči. Še večji uspeh smo dosegli proti Vienni — 3:3, neodločeno. Dalje je SK Ljubljana porazila reprezentanco Sofije s 3:2. Te uspehe so z živahnimi komentarji registrirali tudi ostali jugoslovanski časopisi. Prišlo so tekme za državnega prvaka leta 1937. Pred prvo tekmo so izstopili bivši Ilirijani: Jug, Sočan, Slapar, brata Laha in Zitnik. Prvo tekmo, z Jugoslavijo, je okrnjeno moštvo Ljubljane dobilo z 2:1. Drugo je odločilo sredi Osjeka z rezultatom 3:0 v svojo korist. Nato je sredi Zagreba remiziralo z Gradjanskim (0:0). Iz treh tekem 5 točk — iz ostalih šestih samo dve! — Z BSKom v Ljubljani 0:3, v Haškem v Ljubljani 0:0, z BASKom v Beogradu 1:4, s sarajevsko Slavijo v Sarajevu 1:3, s Hajdukom v Ljubljani 0:1, s Concordijo v Zagrebu 2:2. Iz prve polovice tekmovanja smo izšli s pičlimi sedmimi točkami! Upajmo, da bo drugi del boljši — dne 7. marca že pričnemo!

Mariborsko gledališče

Petek, 8. januarja: Zaprto.

Sobota, 9. januarja: Ob 20 »Kadar se utrga oblak«.

Premiera. Bloki.

Premiera »Kadar se utrga oblak« v mariborskem gledališču. V soboto 9. t. m. se uprizori drama Joka Žigona »Kadar se utrga oblak«. To je eno najmočnejših sodobnih slovenskih del.

PTUJSKO GLEDALIŠČE

Ponedeljek, 11. januarja: Ob 20 »Kadar se utrga oblak«. Gostovanje Narodnega gledališča iz Maribora.

Mariborsko gledališče spet gostuje v ponedeljek 11. t. m. To pot uprizori eno najmočnejših sodobnih slovenskih del, dramo prof. Joka Žigona »Kadar se utrga oblak«.

občini in ima torej tudi ona kot žena občinskega liferanta dovolj vzroka za vsestransko korektnost proti javnim organom.

Ta dama je v drugi polovici preteklega leta, kakor že večkrat prej, prekoračila pri St. Ilju mejo. Pri tej priliki je pred več osebami, med katerimi je bila tudi neka inozemka, našim carinikom zabrusila v obraz:

»Vi uslužbenci tukaj v Jugoslaviji sploh niste srednjeevropski civilizirani, Vi uslužbenci v Jugoslaviji ste posr...« Carinikom je to, kakor je ugotovljeno v aktu, ponavljala ter jih celo pozvala, naj jo gredo tožiti.

Cariniki so seveda brez nadaljnjega damo ovadili. Zadeva je dobila svoj epilog najprej na mariborskem sodišču, kjer je pred nedavnim padla sodba. Dama je bila obsojena pogojno na 7 dni zapora. Kakor vse kaže, oklevetanci to kazeno ne smatrajo za zadoščenje in se zdi, da bodo izkoristili še nadaljnje sodne instance.

Primer je vsekakor zelo zanimiv, ker posega v tisti del našega javnega življenja, v katerem se vedno kažemo v luči Cankarjevega hlapca Jerneja...

Zakaj ne moremo napreči?

Kje je treba iskati vzrok, da smo se po dobrih propozicijah in izglelih proti pričakovanju slabo usidrali? — Prav gotovo v precejšnji meri pri denarju! Klubi v dobrih gmočnih razmerah svojim igralcem preskrbe ugodnoje eksistenco. Idealizem mora biti edina in izključna gonilna sila le v onih klubih, ki so še v opoziciji, ki se še bore za gornja mesta v svojem kraju, ki še niso na vodilnem mestu. Pozneje mora biti trud honoriran, čim boljše je honoriran, tem z večjim veseljem igrajo igralci, — kajti vsak delavec je vreden plačila, ne plačila dobesedno, ampak vsaj manjše nagrade, primerne podpore! Kdo naj jo igralcem da, če ne klub? Zato naj bi tudi pri nas javnost tako podpirala, kakor drugod podpira svoje klube! Uspehi bi brez dvoma sledili kakor učinku fizikalnemu vzroku.

Prav velik vzrok, da se nismo v prvem delu državnega prvenstva boljše odrezali, je tudi tradicionalna slovenska nesložnost, prevelika individualnost in občutljivost. Ne bomo preiskovali, kdo je kriv, — saj je gotovo, da mora biti nekaj krivde na obeh straneh, — da so bivši Ilirijani odstopili v odločilnem trenutku. Gotovo je, da bi imeli danes več točk in morda vodilnega goalgeterja, če bi Lah Sandi in Slapar ves čas igrala. Kdor je kolikšak natančneje razmišljal o tej stvari, bo tej naši trditvi brez nadaljnjega pritrdil.

Koncem krajev je našemu polovičnemu uspehu krjiva tudi smola. Polovico moštva je bilo v težkih borbah blesiranega. Ker na njihovo mesto ni bilo moči dati drugega mošta, se blesure niso nikoli pošteno zadržale. Moštvo je igralo brez pravega elana, krhko, v zadnjih tekmah izrazilo boječje. Položaj se je nekoliko spremenil in obrnil na boljše, ko je prišel v prednjo linijo na mesto centerfora Lah, ki je spet pristopil k Ljubljani. V dveh tekmah je dal tri gole, prav toliko kot njen doletelj najuspešnejši goalgeter Janežič v vseh devetih. In ti dve tekmi sta bili odigrani celo na tujih terenih!

Vsa slovenska športna javnost želi jutrišnjemu občnemu zboru SK Ljubljane, da izvoli odbor, ki bo za naše slovenske potrebe najprimernejši. Našemu ligaskemu zastopniku naj začeljuje odbor, ki bo znal biti nesebičen, nepristranski in ki bo znal v moštvo viliti požrtvovalnega, skupnega duha za bližnje težke borbe!

Celjske novice

Celje, 7. januarja.

Nesreče na poledenih tleh. Številne nesreče na poledenih tleh pričajo, da se nahajamo sredi prave zime, čeprav nas nebo še ni osrečilo s snežno odejo. Tako so pripeljali prav zadnje dni v celjsko bolnico tri ponesrečence, ker so se ponesrečili na ledu ali pa na poledenih tleh. V torek se je vračala 26 letna odvetniška uradnica Cepuš Anica z Mrzlice v Celje. Med potjo je padla na poledenih tleh in si je nalomila levo nogo. — Na ledu je padel 38 letni dninar Jakob Plavčak, doma iz Logatec, in si zlomil levo nogo. — Na Gorici pri Veliki Pirešici je neki fant podstavil pri drsnju 10 letnemu posestnikovemu sinu Alojziju Mirniku palico; Mirnik je pri tem padel in si zlomil levo nogo.

Padel z lestve in si prebil lobanjo. Pri trdki Rakusich je bil zaposlen kot sluga 44 letni Lubej Franc. V torek se je nahajal Lubej v skladišču. Med delom je padel z lestve štiri metre globoko in si pri tem prebil lobanjo.

Maribor

Mariborski fotoklub priredi v soboto zvečer v klubskih prostorih v Narodnem domu svoje prvo javno predavanje. Govoril bo g. Karlo Kocjančič iz Ljubljane o problemih moderne fotografije.

Občni zbor združenja mesarjev in klošarjev se bo vršil v nedeljo popoldne ob 13. v prostorih hotela Orel.

Novosti v esperantskem svetu

9. esperantski kongres v Rio de Janeiro se je vršil v ministrski palači. Brazilska pošta je izdala kongresu na čast poštne znamke z esperantskim tekstom.

Na Japonskem so ustanovili društvo znanstvenikov-esperantistov, ki šteje že nad 450 članov. Med njimi je mnogo slavnih profesorjev vseučilišč ter ravnateljev bolnišnic, radiopostaj, zvezdarn in drugih važnih ustanov.

Mednarodno esperantsko združenje je pred kratkim otvorilo svoj dom. General Bastien, predsednik Mednarodnega združenja, je pri otvoritvi poudaril, da naj služi ta dom miru ter uspešnemu delu za skupen blagor.

O priliki svetovne razstave v Parizu se bo vršila tudi važna konferenca pod geslom: »Esperanto v modernem življenju«. Protektorat je prevzel sam predsednik francoske republike, gosp. Albert Lebrun.

Naročajte Slovenski dom!

Od tu in tam

Kitajski zdravnik in delegat Kitajske pri Zvezi narodov dr. Li Ven Ming se je te dni pojavil v Splitu. Pred tem je bil še v Zagrebu in si ogledal vse zdravstvene ustanove. Prav isti cilj je imel njegov obisk v Splitu. Zanimal se je za zdravstveno stanje v Primorju. Zraven tega si je ogledal tudi vse splitske znamenitosti. Iz Splita je odšel v Dubrovnik, nakar se bo odpeljal v Pariz. Kitajski zdravnik se je baje zelo pohvalno izražal o jugoslovanskih zdravstvenih napravah. Kakor znano, se mudi na Kitajskem kot odposlanec Zveze narodov jugoslovanski zdravnik dr. Stampar, ki tam organizira sanitetno službo.

Vodno stanje vseh velikih jugoslovanskih rek je izredno nizko. Kaj takega ob tem času ne pomnijo. Donava je postala tako plitva, da je otežkočena za plovbo po njej. Normalno je pri Zemun-u višina vode meter in pol, sedaj pa je le 80 centimetrov. Po strugi so se pojavili peščeni otoki. Zaradi tega so morali ustaviti vse potniški promet na Donavi, tovorni promet pa se vrši le v najnujnejših primerih. Razumljivo je, da bi mnogi tedaj želeli mokerjejo Zimo.

Tudi bilanca našega rečnega prometa je pokazala letos razveseljiv napredek. V poštev prihajata prav za prav le Sava in Donava. Večja tonaza se je zabeležila zlasti v poletnih in jesenskih mesecih. Točne številke so znane le za enajst mesecev, vendar pa že tonaza teh mesecev prekaša tonaza vsega predlanskega leta. Skupen rečni promet je predlanskim znašal 4 milijone 300 tisoč ton, letos v enajstih mesecih pa že 4 milijone 477 tisoč ton. Tak napredek velja za tovrni promet, dočim potniški pada. Potovanje z rečnimi ladijami je dolgotrajno in dolgočasno, zaradi nizkih cen pa se ga poslužujejo le revnejši sloji. Ostali pa rajši potujejo z železnicami, ki največkrat tudi teko tik ob rekah. Lansko leto je z rečnimi ladijami potovalo le nekaj nad milijon potnikov, dočim jih je bilo leta 1935 štiri milijone, leta 1934 pa kar sedem milijonov in pol. Pravijo pa, da so temu krivi tudi novi mostovi, ki so jih zgradili preko Donave ob Beogradu.

Velik medved jo je primahal pred pošto v Gornjem Ribniku pri Ključu v Bosni. Upraviteljica pošte je opoldne pošto zapirala, ko je nena doma čula za seboj čudno mrmljanje. Prestrašena je opazila, da prihaja mimo velik medved. Bila je tako preisbna, da ni zakričala, in s tem opozorila medveda na sebe. Medved jo je mahnil kar mimo nje. Primer ni redek v teh krajih, kajti medvedje so se tako razplodili, da se pojavljajo pogostokrat v dolinah.

Najbrže je ni take občine, kakor je Osava pri Zepču v Bosni. Prebivalci se prav nič ne zanimajo za občinske volitve. 8. decembra so bile razpisane občinske volitve. Prebivalci niso postavili niti ene kandidatne liste. Zaradi tega se volitve sploh niso mogle vršiti. Banska uprava je sedaj razpisala ponovne volitve. Tudi za to prihodko se ne zanimajo. Potemtakem tudi naknadnih volitev ne bo mogoče izvesti.

Jadranska plovidba v Splitu bo začela graditi dve novi trgovski ladji, ki bosta imeli nosilnosti po 500 ton in imeli brzino po 14 morskih milj na uro. To bodo prvi parniki, zgrajeni pri nas doma. Na njih bo prostora za 600 potnikov in za 1000 vagonov tovora. Parnika bosta gotova leta 1938. Gradila pa ju bo ladjedelnica v Splitu.

Tovarna Penkala v Lepoglavi je prenehala s obratovanjem, ker nima naročil. Odpoved je prizadela okrog 800 delavcev in uradnikov. Podjetje je spadalo v industrijski koncern Prve hrvatske štedionice. Spočetka so delali v tovarni kaznjenci, kajti tovarna je bila zgrajena tik ob zidovih kaznilnice. Pozneje pa so prišli do prepričanja, da je bolje zaposliti ljudi izven kaznilnice. Ker je tovarna javila, da bo za vselej prenehala delati, bodo zgradbe pripadle avtomatično državnemu erariju.

Delavce za Iran iščejo agenti po Sušaku in okolici. Baje jih bodo potrebovali za gradnjo transiranske železnice preko Irana in Perzije. Potne stroške bodo morali delavci plačati sami. Delovni čas je deset ur dnevno. Stanovanje bodo delavci imeli brezplačno, dočim se bodo morali prehranjevati na svoje stroške. Agenti hočejo nabrati iz Jugoslavije kakih tisoč delavcev.

Naša Narodna banka se je baje odločila, da bo sama zgradila novo kovnico denarja. V kakšnem odnosu bo ta nova kovnica s sličnim podjetjem Kovnica d. d., pa ni znano.

Državno prvenstvo v alpski kombinaciji se letos ne bo vršilo na slovenskih tleh, temveč na Mrkopolju 18. in 17. t. m. Prvi dan bo tekmovalje v sputu, naslednjega dne pa v slalomu. Prav gotovo je, da bodo naši fantje odnesli zmago in kakor doslej dostojno reprezentirali naš zimski šport.

Jesenski del tekmovanja za nogometno državno prvenstvo se je končal za vse klube z izgubo. To dejstvo naglašajo zlasti zagrebški klubi, ki se, kakor znano, bore proti dosedanemu načinu tekmovanja tudi iz tega razloga, ker se večina belgrajskih klubov trdno zavzema za tak način. Ugotovitev, da so klubi imeli izgube, utegne biti resnična, vendar pa je treba pri tem upoštevati tudi dejstvo, da so zlasti zagrebški klubi globoko padli v svoji moči in da njihova igra zaradi tega ni več tako privlačna, kakor je bila svoje čase. Veliko število gledalcev pa nobena tekma z zagrebškimi klubi ni pritegnila nikjer, niti v Zagrebu samem.

Znani zagrebški dirigent Lovro Matačić je večeraj dirigiral v Berlinu koncert berlinske filharmonije. Koncert je prenašala tudi zagrebška radijska postaja. Za jugoslovanskega glasbenika je dirigiranje berlinske filharmonije vsekakor čast. Prav tako poročajo zagrebški časopisi, da so bile večeraj na programu dunajskega radija številne pesmi zagrebških komponistov.

Po Slavoniji že nekaj tednov ropa tolpa, za katero pravijo po vseh znakih sodeč, da je dobro organizirana. Razbojniki se maskirajo, uidejo pa vselej vsem preganjalcem in zasledovalcem. Vse orožniške postaje stikajo za njimi, vendar pa brez uspeha. Blizu Daruvarja so napadli tri roparji skupino kmetov, ki so šli na sejma. Enega od njih so ubili, a vse ostale pa popolnoma oropali. Takoj naslednji dan so se pojavili v Pakracu in oplenili trgovino, trgovca pa skoro do smrti pretolkli. Ne dolgo za tem so vdrl v župnišče pri Bosanski Gradiski, kjer so župnika zvezali in mu zamašili usta, ugasnili vse luči, nakar so prebrskali župnišče ter odnesli nad deset tisoč dinarjev denarja. Tolpa se pojavlja v kratkih časovnih presledkih po krajih, ki so med seboj precej oddaljeni. Oblasti sumijo dva stara razbojnika, da sta ona dva organizatorja tolpe, ki ima svoje mreže razporedene tako daleč naokoli. Izslediti pa jih doslej še niso mogli.

Kaj pripovedujejo naši stoletniki

Tetka Micka s Kureščka pripoveduje našim čitateljem

Kdo izpod Krima in še daleč naokrog ne pozna Pavličeve tetke Micke iz Zapotoka pod Kureškom. Saj so prepotovali vse kraje naše Slovenije in s svojim veseljem in zabavo kratkočasili marsikoga. Danes pa leže in obujajo spomine na dni, ki bili so a več jih ni. Če vprašate, kje na Škofelji ali pa pod Krimom sploh, kje je tista tetka, ti bodo rekli: »A tista, ki bo kmalu stara 100 let? Tisto pa boste dobili na Zapotoku. Le pojdite tja, saj vam bodo vedeli veliko povedati.«

Skoraj do vratu blaten sem prišel v Zapotok. Tako sem našel hišo, v kateri stanuje naša stoletnica. Nečakino sem vprašal, če so tetka še živi. Da so, sem zvedel. Ta čas pa sem že zaslišal iz sobice kašljanje in na vratih se je pojavila tetka Micka. Dala mi je roko in mi v pozdrav rekla:

Kaj želim jaz svojim prijateljem za svete Tri kralje? Da bi se enkrat mogli z Jezusom skleniti, se v raju veseliti na vekomaj, Bog jim daj sveti raj.

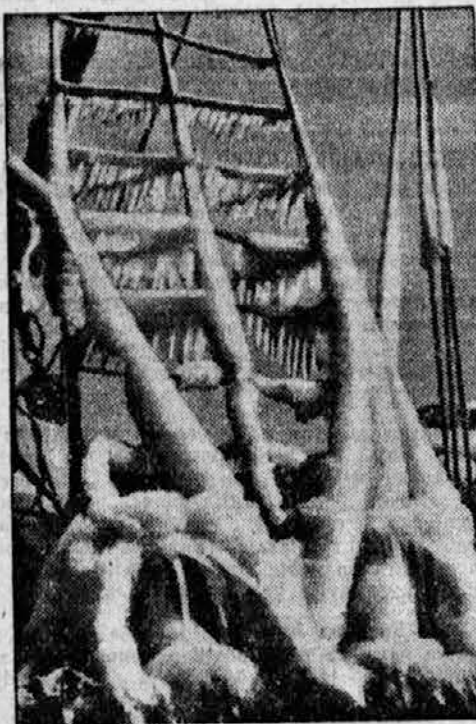
Ko sem ji povedal, po kaj sem prišel, so začeli jokati. »Ja, kaj me v Ljubljani še res niso pozabili? Oh, kako mi je hudo, da ne morem nič te dni tja. Čim pa se bo vreme malo spremenilo, bom prišla in se bom vsem lepo zahvalila. Vi bi pa radi, da vam bi kaj povedala? Pa verjemite mi, da sem od same sreče vse pozabila. Kadar pa boste odšli, bom vedela toliko, da ne bi nehala govoriti najmanj en teden. Povedala vam bom, kolikor se bom ravno spomnila.«

Rojena sem bila na Primskem. Imela sem dve sestrji: Alenko, ki je umrla, ko je bila stara 70 let, in pa Francico, ki je tudi že umrla v starosti 45 let. Jaz sem bila najstarejša pa sem tudi še sama ostala na svetu. V šolo nisem hodila, ker je sploh ni bilo. Vendar sem se sama naučila nekoliko pisanja in branja. Zdaj seveda ne znam ne enega ne drugega.

Kmalu smo prišli na Zapotok, kjer so oče kupili hišico. Vsi smo hodili v Ljubljano, vsak je nesel kakšno stvar, samo da se je dalo za njo dobiti kakšen denar. Večkrat smo bili lačni, kajti takrat se ni dalo tako zaslužiti. Jedli smo največ repo in korenje, pa še tega nam je večkrat zmanjkalo. O, ni bilo takrat tako prijetno kot je danes, ko marsikdo postane bolan samo zaradi tega, ker se dobrot prenaje.

„Radecki sivo glavo ima“

Ko sem bila stara 7 let, sem šla nekega dne v Ljubljano. Hodila sem po ulicah in lepo oblečenim gospodom ponujala rože, ki pa so bile seveda že uvele. Nihče jih ni hotel kupiti in vsi so se zgovarjali, da imajo doma dovolj lepših in tudi bolj svežih. Bala sem se iti domov s suhim rožami in povrh še brez denarja, pa sem taval po ulicah, ne da bi vedela, kam moram iti in kam naj bi

Pri nas dež, v Ameriki zima pri 28 stopinjah pod ničlo.

šla, da bi odpomogla svoji zadregi. Tako sem privandrala tam mimo, kjer stoji sedaj tista velika hiša, ki ji pravijo nebotičnik ali kako že. Kar naenkrat me prime za ramo močna roka. Ustrašila sem se in si mislila: No, zdaj je pa po meni. S strahom sem se ozrla. Za menoj je stal velik gospod, na pogled prav dober. Vprašala sem ga: »Gospod, ali me boste morda dali v arest?« »Oh, kaj še,« mi odgovori. Morda sem se mu res smilila, kajti moj glas je bil jokajoč in tudi sem imela solze čisto pri kraju. »Punčka, ali morda hočete videti nekaj lepega?« Danes bo prišel Radecki s svojimi vojaki. Pojdi z menoj, pa ga boš videla. In doma boš morala tudi povedati, kaj vse se vidi v Ljubljani.« Prijel me je za roko in me peljal na Kapucinski trg. Tam mi je pokazal neke stopnice, me posadil nanje in mi naročil, naj dobro gledam.

Kmalu so se oglasile trobente in prikorakali so vojaki, sami fajn fantje, pred njimi pa je jahal sam Radecki. Postavili so se okrog oltarja, pri katerem so gospod mahevali. Po masi pa so vojaki dvignili svoje puške in tako ustrelili, da sem mislila, da je ustrelil en sam. Ustrašila sem se in hotela skočiti s stopnic. Tedaj pa so vojaki zapeli tisto lepo pesem:

Radecki sivo glavo ima,
pa še v vojsko se poda.
Oj, zdaj gremo, oj, zdaj gremo,
nazaj nas več ne bo.

Se sablice že bliskajo
a Lahi se še stiskajo.
Oj, zdaj gremo, oj, zdaj gremo,
nazaj se pridemo.

Peli so tako lepo, da sem šla kar za njimi in sem se prav pozno spomnila, da moram iti domov. Pozabila sem celo na rože, ki so mi padle na tla, ko me je tisti gospod prijel za ramo.

Sama sem šla domov proti Zapotoku in prav pozno tja prišla. Doma mi seveda niso hoteli verjeti, da sem videla Radeckega in njegove vojake; kdor pa mi je, mi je bil nevoščljiv.

Ko so delali „ajzenpon“

»Mlado dekle sem še bila, ko so začeli delati ajzenpon. Poprej smo še tako dolge poti prehodili kar peš, dandanes pa si vsak privoščil luksuz, pa sede lepo na vlak in se popelje. Če bi jaz dala vse svoje pešhoje skupaj, bi gotovo prišla parkrat okrog sveta.«

Starši so me poslali delat na progo v Pešuco. S seboj mi niso dali nobene stvari, ker so si mislili: Bo že tam denar dobila, pa naj si kupi. Pa če bi mi tudi hoteli kaj dati, niso mogli, ker ničesar imeli niso. Tri dni sem delala ob nekaj skorjeh kruha. Bila sem tako slaba, da se mi je večkrat stemnilo pred očmi in sem se bala, da ne bi padla v nezavest. Oh, koliko vode sem spila tiste tri dni. Mogoče nikdar prej in nikdar pozneje v življenju ne toliko. Toda tri dni sem delala, denarja pa nisem dobila nobenega, ker so splečevali tedensko. Jaz seveda nisem mogla vzdržati toliko časa brez vsake jedi, pa sem se morala vriniti domov, seveda brez denarja, povrh pa še lačna do smrti.«

„Ko sva z Bajčkom prosila predivo“

»Pred časi so po kmečkih in tudi v marsikateri gosposki hiši pele predice in kolovrati so imeli veliko dela. Dandanes tega ni, le malo kje, v ka-

kšni gorski vasici še predejo; kajti sedaj je svet mehak in si naredil vse nalahko. S sosedom Bajčkom sva sklenila, da bova šla prositi predivo. Hodila sva od vasi do vasi, pritisnila na vsako kljuko, toda povsod so imeli odsolovine besede že kar pripravljene. Ta je rekel, da je slaba letina, drugi spet, da še sam nima, pa da bo nama dajal itd. Midva pa sva hodila prav lahko, saj nisva dobila nič, kar bi nam težilo. Najbolj so se pa odrezali tiši tam okrog Cateža in Sv. Križa. Pomislite! Dobila sva toliko prediva, da bi si z njim lahko oba zamašila ušesa, pa za eno pest bi ga mogoče še ostalo. Vrnila sva se in rekla, da bova šla, ko bo letina boljša. Toda do sedaj je še ni bilo in Bajček je tudi že odšel na drugi svet.

S klepetci in ragljami peš v Trst

Tudi v Trst smo hodili. Nosili smo tja klepetce in pa raglje. Štiri dni smo rabili za to pot. Šli smo preko Sv. Vida in Cerknice v Postojno, od tu pa naprej proti Trstu. Dolga in naporna je bila pot, toda prehodila je nisem samo enkrat, ampak nešteto krat. Cakajte, povedala vam bom, kaj se mi je enkrat pripetilo na meji.

Malo pred Trstom sem srečala znanko, ki mi je dala kolač fig. Dala sem jih v cekar, ker sem jih mislila nesli domov otrokom. Na meji me ustavi stražnik, pogleda v cekar in vidi fige. »Kaj pa je to, baba,« me nahuji. »Ali ne veš, da kaj takega ne smeš nositi v mesto?« — »Gospod,« sem mu rekla, »te fige mi je dala prijateljica. Nesla jih bom domov. Naj gospod oprostijo, jaz res ne mislim nič hudega. Da pa se jih ne sme imeti, tega pa tudi

nisem vedela.« — »Veš kaj, baba! Če hočeš, da te pustim še naprej, se lepo tam-le vsedi in pojej vse fige, sicer pa boš šla, odkoder si prišla.« S predlogom sem bila zadovoljna in mislila sem si: Cakaj, te bom že ugnala. Vseda sem se, kamor mi je rekel, on pa je šel nekoliko pogledat ob meji. Trgala sem figo za figo, jo nosila proti ustom, pa jo, ko sem jo prinesla do brade, spustila za bluzo. Kmalu se je vrnil in pogledal, kaj delam. Ko pa je videl, da imam v rokah še samo vrvico, je zakričal: »O, ti baba, kaj si res že vse požrla? No, zdaj le pojdí čez mejo, ampak glej, da mi nikdar več ne prideš s figami.« Bila sem zadovoljna, saj se je izkazalo, da ženska tudi vraga užene. Otroci so pa le bili veseli, ko sem jim prinesla fige.

„Dobro, da sem majhna“

Saj bi še večkrat rada prišla v Ljubljano, pa se res bojim. Zadnjič, ko sem bila enkrat, sem šla mima frančiškanske cerkve. Ko sem hotela preko ceste je pridrvel kolesar in me podrl. Pa spet drugič se je zaletel eden vame tam blizu banovine. Gospod policaj so rekli, da moram v bolnišnico, jaz pa sem rekla, da ne grem, ker še nisem končala svojih opravil. Dobro, da sem majhna, ker če bi bila velika bi bila še bolj nerodna.

Ko sem se zahvalil, je tetka želela še tole:

Želim vam srečno pot,
naj varje vas Gospod,
da srečni bi bili — želimo vam vsi.
Tetka Micka, Bog vas živi še preko 100 let!
L. B.

Podpis prijateljskega sporazuma med Italijo in Anglijo v Rimu.

Radio

Programi Radio Ljubljana

Petek, 8. januarja, 12 Slovenski biseri (plošče). — 12.45 Vreme, poročila. — 13 Čas, spored, obvestila. — 13.15 Schubert: Simfonija v h-molu (plošče). — 14 Vreme, borza. — 18 Ženska ura: Verskonaravna vzgoja v družini (gdc. Srečka Labernik). — 18.20 Pesnice za kratak čas (plošče). — 18.40 Francosčina (g. dr. Stanko Leben). — 19 Čas, vreme, poročila, spored, obvestila. — 19.30 Nacionalna ura: Tulec o Črni gori (Curovič iz Beograda). — 19.50 Zanimivosti. — 20 Plošče. — 20.30 Koncert Društva ljubljanskih konservatoristov (prenos iz Kranja). — 22 Čas, vreme, poročila, spored. — 22.30 Angleške plošče.

Drugi programi

Petek, 8. januarja: Beograd 1.: 20 Prenos iz gledališča. — Beograd 11.: 19 O jugoslovanski rasi (dr. Bo. ris Zarnik). — Zagreb: 20 Celó. — 20.30 Zbor. — 21.30 Klavir. — 22.30 Plesna glasba. — Dunaj: 20.15 Orkestralni koncert. — 22.30 Dunajske melodije. — Budim. pešta: 19.30 Opera. — 23.05 Plošče. — Trst-Milan: 21 Orkestralni koncert. — 22.15 Plesna glasba. — Rim-Bari: 17.15 Plesna glasba. — 20.40 Carabellova ope. — 21.30 Plesna glasba. — 22.15 Plesna glasba. — Praga: 19.30 Vojška godba. — 20.20 Mo. larova komedija »Don Juan«. — 22.35 Plošče. — Var. šava: 20.15 Offenbachova opera »Hoffmannove prip. vedke«. — Berlin: 20.30 Schurichtov koncert. — Kö. nigsberg-Lipsko-Stuttgart: 20.10 Plesni večer. — Köln: 20.10 Vojški večer.

Obvestila

XIII. prosvetni večer, ki bo danes ob 8 v verandni dvorani hotela Union, je posvečen zanimivostim in naravnim lepotam severne Amerike. Gosp. predavatelj prof. dr. Ivan Kufic bo pripovedoval o

svojih vtisih, katere si je nabral na dvomesečnem potovanju križem Amerike. Njegove besede bodo spremljale lepe skoptične slike, katere je isti predavatelj prinesel s seboj. Na to zanimivo predavanje opozarjamo p. n. občinstvo, zlasti pa vabimo bivše gojence iz škofskega zavoda, da se predavanja ude. leže v čim večjem številu. Predprodaja vstopnic v Prosvetni zvezi, sedeži 3 Din, stolišča 2 Din, za di. jake 1 Din.

Francove čete odhajajo na madridsko fronto in jih prebivalstvo navdušeno pozdravlja.

Sven Elvestad:

42

Zlodej se dolgočasi

Ob tej uri, ko se zgrinja tema, se je zgodilo, da je Stefan Brede v hotelski pisalni sobi naletel na Haselhuhna. Na jugu ni mraku, dnevna luč nanaglo izgine, kakor svetilka, ki jo privijejo. Brede se je dvignil iz pisalnika z brzojavnim obrazcem v roki, in ko je zeleno zasenčeno svetliko ugasnil, je bilo skoraj temno okrog njega. Le skozi visoko oblokana okna proti dvorišču z vrhno svetlobo je padal siv, pojemajoč soj dneva na bleščech se mahagoni pisalnika. Misli je, da je sam v sobi, pa je naenkrat zagledal Haselhuhna kako stoji malo dalje ob oknu. Bredeja je presunilo, ni ga slišal, da bi prišel. Haselhuhn je bil v družabni obleki, preko ramen se je ogrnil s sivim površnikom. Nemara je bil bled zaradi belega srajčnega naprsnika, lahko pa tudi zaradi tenkega svetlobnega traka pred okni, ki je trepetal v lenih, meglenih prosojnostih. Haselhuhnove oči so ga dobesedno vpijale. Brede je šel počasi k njemu.

»Ali kaj želite, prijatelj?«, je vprašal. »Zakaj ne odpotujete?«, je vprašal Haselhuhn. Glas mu je zastajal, kakor da bi ga močna ginjenost davila. Brede je osupnil, ni bil vajen, da bi se ljudje tako vedli do njega.

»Zakaj ne odpotujete,« je skoraj proseče ponovil Haselhuhn. »Saj lahko zelo daleč odpotujete, če hočete. Potujte hitro!« (Njegov glas se je vedno bolj spreminjal v šepetanje.)

»Veste, Napoli vpliva name kakor predslutnja smrti. Tako je, kakor da kuga hodi po zraku, nekaj nevidnega, kar se vedno bolj in bolj bliža in je nujno smrtno.«

Govoril je kakor v sanjah, megleno, tako kakor da glasno misli. Naenkrat je vzkliznil: »Toda ne boste potovali, saj vem.«

Premaknil se je s svojega mesta ob oknu in se nameril proti vratom, ne da bi čakal na Bredejev odgovor. V teh par trenutkih je postalo občutno bolj temno. Brede je zmajeval z glavo, ko je gledal za njim in slišal, kako so se sklopna vrata s sikajočim glasom za njim zaprla.

Osemnajsto poglavje.

Nekega večera sta se Rist in Haselhuhn nepričakovano dobila v veži temne hiše spodaj na obrežju. To se je takole zgodilo:

Rist je sklenil, da bo Haselhuhna zasledoval. To ni bilo ravno tako težko. Če je Haselhuhn igral nevarno igro, je to očitno delal z najčistejšo vestjo. Ni prikrival svojega dejanja in nehanja. Rist je bil viden, kako je stopil v družbi Vittorijevi iz neke trgovine s starinami v via Medina, vstopil v taksi in se odpeljal. Tudi je bilo jasno, da si je bil zelo na roko z vratarjem Bebejem.

Haselhuhn je vratarju pobilje pojasnil napad na Bergerona. Vrtar je za ta slučaj pokazal prav posebno zanimanje. Tako kakor bi zadevalo njegovo čast ali čast hotela. Prosil ga je, da bi mu natančno opisal, kako se je vsa

stvar odigrala. Ko je slišal za čudoviti rez vzdolž desnega hrbtnega šiva, je njegov nubijski obraz postal tako zamišljen, da je vzbujal pozornost: nezavedno je napravil kretnje s prsti, kakor da bi hotel sam previdno prerezati dobro tkanino. In v cestni železnici se je torej zgodilo. Na liniji Parthenope.

»To je neverjetno,« je dejal, »že mnogo let sem niso imeli naši gostje nobenih podobnih doživljajev.«

Rist je napravil opombo, ki naj bi bila ironična:

»Morda pa tat ni vedel, da je Bergerona gost vašega hotela.«

Don Bebe pa tega ni vzel za šalo. Nasprotno, oči so mu dobrohotno zasijale od priznanja.

»K tej stvari imate prav gotovo prav,« je dejal. »dovolite mi znova enkrat, da občudujem vašo bistroumnost. Gospod iz Švice mi je pripovedoval...«

»Gospod iz Švice?« ga je prekinil Rist v dvomu »ali mislite Sicilijanca?«

Don Bebe je osupnil in odgnal Sicilijanca iz misli kakor muho.

»Mislim signora Asseluna,« je dejal, »signor Asselun mi je pripovedoval, da v listnici ni bilo nikakih večjih vrednosti — Signor Bergerona je vso stvar vzel bolj od šaljive strani.«

»Tudi jaz sem se udeležil te šale,« je dejal Rist. Oba, Bergerona in jaz nisva smatrala za potrebno, da vznemirjiva svoje sopotnike.«

»Dragi gospod, srečen sem, da sem se spoznal s tako razsodnim človekom, kakor ste vi. Vi ste pameten mož. Koliko pa je bilo denarja v gotovini?«

»Približno deset tisoč lir.«

»Toda vsaj potni kredit je rešen?«

»Ne, tudi ta je izgubljen. In ura. Izgubo kredita smo seveda naznanili.«

Rist je ujel bežno znamenje razočaranja v Nubijevem obrazu in pristavil:

»To je bila morda neumnost.«

Don Bebe je skomizgnil z rameni.

»Bilo je nepotrebno,« je dejal. »Nikdo ne bo poskusil, da bi se s kreditnim pismom pokazal na banki.«

Nato je spet padel v globoko razmišljanje in napravil s prsti skoraj neznačno kretnjo, kakor da bi rezal in bi hotel s tem nekaj prepoznati, nekaj istovetiti.

»Nič drugega ne morem, kakor da poskusim,« je dejal.

»Prepričan sem, da ste zelo mogočen človek, don Bebe,« je dejal Rist.

Nubijec se je skromno smehljaj.

»Prav gotovo ne. Le sloves hotela mi leži na srcu. Potem pa, kar se policije tiče.«

»Policije nočemo vmešati v zadevo.«

»Zakaj pa ne, dragi gospod?«

»Prvič zato ne, ker bi to bilo smešno.«

Nubijec se je spet razveselil. Njegove nabuhle ustnice so bile temnordeče, tako da se je smeh črne brade zazdel nekam modrikast.